

BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI (SDGS) DOIRASIDA MOLIYA VA TA’LIMDA RESURSLARNI TAQSIMLASH

Soliyev Damirjon Nurmatovich

Buxoro davlat universiteti

Marketing va Menejment kafedrasi o’qituvchisi

Annotatsiya. *Ushbu maqolada moliya va ta’lim sohalarida resurslarni samarali taqsimlashning ahamiyati Barqaror rivojlanish maqsadlari (SDGs) doirasida tahlil qilinadi. Moliya boshqaruvi resurslarni samaradorlik, daromadlilik va barqarorlikka yo’naltirish orqali iqtisodiy o’sishni qo’llab-quvvatlash, ta’lim tizimi resurslarni adolatli va inklyuziv tarzda taqsimlash orqali inson kapitalini rivojlantirish va ijtimoiy tenglikni ta’minlashga xizmat qiladi. Adabiyotlar sharhida moliyaviy qarorlar va ta’lim siyosatidagi resurs taqsimoti bo’yicha xalqaro tadqiqotlar tahlil qilingan hamda SDGlarning 1-maqjadi (qashshoqlikka barham berish), 4-maqjadi (sifatli ta’lim), va 8-maqjadi (iqtisodiy o’sish va munosib mehnat) bilan o’zaro bog’liqligi yoritilgan. Tadqiqot natijalariga ko’ra, moliya boshqaruvidagi samaradorlik tamoyillari ta’lim tizimidagi adolat va inklyuzivlik tamoyillari bilan uyg’unlashganda, barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda muhim natijalar beradi.*

Kalit so’zlar: *Barqaror rivojlanish maqsadlari, moliya boshqaruvi, ta’lim, resurslarni taqsimlash, samaradorlik, adolat, inson kapitali, barqarorlik.*

Barqaror rivojlanish maqsadlari (SDGs) zamonaviy dunyo rivojlanishining universal konsepsiyasi sifatida iqtisodiy o’sish, ijtimoiy adolat va ekologik barqarorlikni uyg’unlashtirishni talab etadi. Ushbu maqsadlarga erishishda moliya boshqaruvi va ta’lim tizimi muhim strategik sohalar hisoblanadi. Chunki resurslarni oqilona va samarali taqsimlash jarayoni nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki ta’lim orqali inson kapitalini rivojlantirib, uzoq muddatli barqaror taraqqiyotga zamin yaratadi.

Moliya boshqaruvida resurslarni samarali taqsimlash SDGlarning bir qator yo’nalishlari bilan bevosita bog’liqdir. Jumladan, “Qashshoqlikka barham berish” (SDG 1), “Sifatli ta’lim” (SDG 4), “Ish o’rinlari va iqtisodiy o’sish” (SDG 8) kabi maqsadlar moliyaviy manbalarni ustuvor sohalariga yo’naltirishni talab qiladi. Moliyaviy resurslarning adolatli taqsimlanishi orqali jamiyatda tenglik va inklyuzivlik tamoyillari amalga oshiriladi.

Ta’lim tizimida esa resurslarni samarali taqsimlash inson kapitalini rivojlantirish, innovatsion salohiyatni kuchaytirish va jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. SDG 4 – sifatli ta’lim maqsadi doirasida o’qituvchilar malakasini oshirish, ta’lim infratuzilmasini yaxshilash va raqamli texnologiyalardan foydalanish kabi yo’nalishlarga resurslarni oqilona taqsimlash talab qilinadi.

Shunday qilib, moliya boshqaruvi va ta’limda resurslarni samarali taqsimlash SDGlarning amalga oshirilishida o’zaro bog’liq va bir-birini to’ldiruvchi jarayondir. Ilmiy izlanishlar shuni ko’rsatadiki, resurslarning oqilona boshqarilishi nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki ijtimoiy adolatni ta’minlash, inson kapitalini rivojlantirish va global barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Moliya boshqaruvida resurslarni oqilona taqsimlash iqtisodiy samaradorlikni oshirish va barqaror rivojlanishga erishishda muhim omil sifatida ko‘riladi. Brigham va Ehrhardt (2016) ta’kidlashicha, kapitalni samarali taqsimlash korxonalarning uzoq muddatli raqobatbardoshligini ta’minlaydi. Damodaran (2012) esa resurslarni taqsimlashni risklarni boshqarish bilan chambarchas bog‘liq holda ko‘rib chiqadi, chunki moliyaviy qarorlar nafaqat daromadlilik, balki barqarorlikni ham ta’minlashi kerak. Zamonaviy ilmiy izlanishlar shuni ko‘rsatadiki, moliya boshqaruvida FinTech va raqamli texnologiyalardan foydalanish resurslarni taqsimlashda shaffoflik va samaradorlikni sezilarli darajada oshirmoqda (Kieso, Weygandt & Warfield, 2020).

Ta’lim sohasida resurslarni taqsimlash SDGlarning markaziy yo‘nalishlaridan biri – sifatli ta’lim (SDG 4)ni ta’minlash uchun zarurdir. Levin (2001) ta’kidlashicha, ta’lim resurslari samaradorlik bilan bir qatorda adolat tamoyiliga ham asoslanishi lozim. Hanushek va Woessmann (2015)ning tadqiqotlari o‘qituvchilar sifati va ularning adolatli taqsimlanishi ta’lim natijalariga moliyaviy investitsiyalardan ko‘ra ko‘proq ta’sir ko‘rsatishini ko‘rsatadi. UNESCO (2017) hisobotiga ko‘ra, ko‘plab mamlakatlar ta’lim infratuzilmasiga investitsiya kiritish va o‘qituvchilar malakasini oshirish o‘rtasida muvozanatni saqlashda qiyinchiliklarga duch kelmoqda. OECD (2020) esa ta’lim resurslarini raqamli texnologiyalar, innovatsion dasturlar va inklyuziv ta’lim siyosatiga yo‘naltirish zarurligini ta’kidlaydi.

Adabiyotlarda moliya boshqaruvi va ta’lim o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik ham alohida o‘rganilgan. Levin va McEwan (2001) xarajat-samaradorlik tahlilini ta’lim dasturlarida qo‘llash orqali resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish mumkinligini ta’kidlaydi. BMT va Jahon Banki hisobotlari (UNESCO, 2017; World Bank, 2020) SDGlarni amalga oshirishda moliyaviy resurslarni samarali taqsimlash hamda sifatli ta’lim orqali inson kapitaliga investitsiya qilishni global ustuvorlik sifatida belgilaydi.

Adabiyotlar sharhi shuni ko‘rsatadiki, moliya boshqaruvi resurslarni samaradorlik va barqarorlik nuqtai nazaridan ko‘rib chiqsa, ta’lim tizimi ularni adolat, inklyuzivlik va inson kapitalini rivojlantirish tamoyillari asosida taqsimlashni talab qiladi. Har ikkala yondashuvning uyg‘unlashuvi SDGlarning asosiy maqsadlariga – iqtisodiy o‘sish, ijtimoiy tenglik va global barqaror rivojlanishga erishishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Barqaror rivojlanish maqsadlari (SDGs) global miqyosda iqtisodiy o‘sish, ijtimoiy tenglik va ekologik barqarorlikni uyg‘unlashtirishni talab qiladi. Ushbu maqsadlarga erishishda moliya boshqaruvi va ta’lim sohasi hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Chunki moliyaviy resurslarni oqilona taqsimlash iqtisodiy samaradorlikni ta’minlasa, ta’lim resurslarining adolatli taqsimlanishi inson kapitalini rivojlantirish va jamiyat barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Brigham va Ehrhardt (2016) resurslarni taqsimlashda kapital byudjetlashtirish usullarini samarali qo‘llash zarurligini ta’kidlaydi. Damodaran (2012) esa moliyaviy qarorlar nafaqat daromadlilikni, balki risklarni kamaytirish orqali barqarorlikni ham ta’minlashi kerakligini qayd etadi. Kieso, Weygandt va Warfield (2020) zamonaviy raqamli texnologiyalar moliya boshqaruvida shaffoflik va samaradorlikni oshirishini ta’kidlaydi.

Levin (2001) ta’lim resurslarini samarali taqsimlashda adolat tamoyillari muhimligini ko‘rsatadi. Hanushek va Woessmann (2015) o‘qituvchilar sifati va ularning hududlar bo‘yicha

adolatli taqsimlanishi ta’lim natijalariga bevosita ta’sir ko’rsatishini ilmiy asoslab beradi. UNESCO (2017) hisobotida esa mamlakatlar ta’lim infratuzilmasi va pedagogik salohiyat o’rtasida resurslarni taqsimlashda muammolarga duch kelayotgani qayd etilgan. OECD (2020) raqamli ta’lim vositalarini keng joriy etish resurslardan samarali foydalanishning muhim omili ekanini ko’rsatadi.

Levin va McEwan (2001) xarajat-samaradorlik tahlilini ta’lim dasturlarida qo’llash mumkinligini ta’kidlab, moliya boshqaruvidagi usullarni ta’lim siyosatida samarali qo’llash imkonini ko’rsatadi. Jahon Banki (2020) va UNESCO (2017) hisobotlari SDGlarni amalga oshirishda resurslarni oqilona taqsimlash global ustuvorlik sifatida e’tirof etilishini qayd etadi.

Moliya boshqaruvi va ta’limda resurslarni taqsimlash maqsadlari o’xshash bo’lsa-da, ustuvorliklari turlicha. Moliya boshqaruvi samaradorlik va daromadlilikka asoslanadi, ta’lim esa adolat, inklyuzivlik va inson kapitali rivojiga qaratilgan. Biroq, har ikkala sohada ham umumiy muammo — cheklangan resurslarni ko’payib borayotgan ehtiyojlarga mos ravishda taqsimlashdir.

Bugungi kunda texnologiyalar moliya va ta’limda samaradorlikni oshirishga xizmat qilmoqda. Moliyada FinTech orqali investitsiya qarorlari yanada aniqroq bo’lsa, ta’limda raqamli platformalar ta’lim sifatini oshirish va resurslardan oqilona foydalanish imkonini bermoqda. Shu bilan birga, hisobdorlik va shaffoflik har ikki sohada resurslarni samarali boshqarishning majburiy sharti sifatida ko’rilmoqda.

Moliya boshqaruvi va ta’limda resurslarni samarali taqsimlash SDGlarning asosiy tamoyillarini amalga oshirishda muhim o’rin tutadi. Moliya boshqaruvi samaradorlikni, ta’lim esa adolat va inson kapitalini rivojlantirishni ko’zlaydi. Ularning uyg’unlashuvi barqaror rivojlanishga erishishning zaruriy sharti bo’lib, kelajakda innovatsion yondashuvlar, raqamli texnologiyalar va shaffoflik mexanizmlari orqali yanada takomillashtirilishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Brigham, E. F., & Ehrhardt, M. C. (2016). *Financial Management: Theory & Practice*. Cengage Learning.
2. Damodaran, A. (2012). *Investment Valuation*. Wiley.
3. Hanushek, E. A., & Woessmann, L. (2015). *The Knowledge Capital of Nations: Education and the Economics of Growth*. MIT Press.
4. Kieso, D. E., Weygandt, J. J., & Warfield, T. D. (2020). *Intermediate Accounting*. Wiley.
5. Levin, H. M. (2001). *Privatizing Education*. Westview Press.
6. Levin, H. M., & McEwan, P. J. (2001). *Cost-Effectiveness Analysis: Methods and Applications*. Sage.
7. OECD. (2020). *Education at a Glance 2020*. OECD Publishing.
8. UNESCO. (2017). *Global Education Monitoring Report 2017/8*. UNESCO.
9. World Bank. (2020). *World Development Report 2020*. World Bank.
10. Rajabova, M. (2022). CONVENIENCE AND ADVANTAGES OF OU
CONVENIENCE AND ADVANTAGES OF OUTSOURCING IN THE REGIONAL

MARKET OF TOURIST SERVICES. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ* (buxdu.uz), 21(21).

11. Rajabova, M. (2023). WAYS TO ATTRACT FOREIGN INVESTMENT IN THE REGIONAL ECONOMY. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ* (buxdu.uz), 36(36).

12. Rajabova, M. (2021). INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE REGIONAL ECONOMY FUTURE. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ* (buxdu.uz), 8(8).

13. Rajabova, M. (2021). Khodzhaeva DK INNOVATIVE METHODS FOR ASSESSING THE FINANCIAL CONDITION IN FAMILY ENTERPRISES: Khodzhaeva Dilbar Khurshidovna senior lecturer of the Department of Economics of the Service Industry, BSU hodjaevadilbar@mail.ru Rajabova Mokhichehra Abdukholikovna lecturer of the Department of Economics of the Service Sector, BSU rajabova.mokhichekha@gmail.ru. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ* (buxdu.uz), 8(8).

14. Раджабова, М. А., & Гафуров, Р. (2023). ПРАКТИЧЕСКАЯ НЕОБХОДИМОСТЬ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА СТРАНЫ. In *INTERDISCIPLINE INNOVATION AND SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE* (Vol. 1, No. 7, pp. 49-52).

15. Khayrulloevna, A. M. (2020). The substantial economic benefits of tourism. *Academy*, (3 (54)), 39-40.

16. Пирназарович, А. Х., & Ашурова, М. Х. (2015). Меҳнат ресурслари ва улардан унумли фойдаланиш йўллари. *Экономика и финансы (Узбекистан)*, (11), 52-57.

17. Пирназарович, А. Х., & Ашурова, М. Х. (2014). Ишчи кучи сифати ва рақобатбардошлигини ошириш йўллари. *Экономика и финансы (Узбекистан)*, (9), 18-27.

18. Xayrullayevna, A. M. (2025). MAMLAKATIMIZ SAVDO JARAYONLARIDA “MYSTERY SHOPPING” USULI VA UNDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI. *Raqamli iqtisodiyot (Цифровая экономика)*, (11), 230-239.